

LEKTORSKÉ METAFORY

Netradiční příručka pro všechny, kteří učí druhé

Jan Gruber

PhDr. Jan Gruber, Ph.D.

LEKTORSKÉ METAFORY. Netradiční příručka pro všechny, kteří učí druhé

Vydavatel:

Firemní vzdělávání s.r.o.

Trmická 736/5, Prosek, 190 00 Praha 9

IČO: 17732751

info@firemnivzdelavani.eu

www.firemnivzdelavani.eu

Společnost zapsána v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, spisová značka C 375756.

Odborní recenzenti:

PhDr. Miroslava Dvořáková, Ph.D.

Mgr. David Fojtík

Mgr. Marek Velas

Odpovědný redaktor: PhDr. Tomáš Langer

Grafická úprava a sazba: Ing. Stanislav Zrno

Jazyková úprava: Mgr. Dagmar Hartmannová, Mgr. Petra Novotná

Ilustrace: Zuzana Rychlá

Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

104 stran

1. vydání

© Firemní vzdělávání s.r.o., 2024

ISBN 978-80-908075-5-6

Tato kniha ani žádná její část nesmí být nijak použita či reprodukována bez písemného souhlasu vydavatele. Jakékoliv neoprávněné užití může být trestně stíháno. Výjimku tvoří krátké citace jako součást článků a recenzí.

Věnování

Lektorům, od kterých jsem odkoukával, jak to dělají oni: díky Leo, díky Stando, díky Rostko, díky Pane Doktore.

O autorovi

Jan Gruber (1973) je psycholog a lektor. Poprvé pracoval se skupinou lidí v osmnácti letech, od té doby nasbíral mnoho zkušeností – jaké lektorování je a jak ho dělat i nedělat. Jeho kurzy prošlo více než 6000 účastníků od top manažerů po studenty, od advokátů po programátory, od profesionálů ve státní správě po podnikatele. Pohybuje se v oblasti psychologie práce a sociální psychologie, témata jeho kurzů jsou komunikační dovednosti, manažerské dovednosti a oblast sebeřízení a duševní hygieny. Vyučuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a několika dalších vysokých školách, je autorem publikací o profesní diagnostice a metaforách v psychologické praxi. Je ovlivněn jungovským psychologickým přístupem.

Obsah

Úvod	7
Metafora úvodem: Potrava pro psychiku, výživa pro mozek	9
Aplikace v lektorské praxi	9
Jak na to – tvorba aktivity	10
O přístupu k výuce aneb Jak se k tomu postavit	11
Bezpečí a pozornost - dvě nejdůležitější hodnoty aneb Nenudit a Neprudit	11
Kůň	15
Mana	17
Freddie	19
Letuška	20
Divadlo	21
Japonský šerm	23
O konstrukci kurzu a jeho vývoji v čase aneb Jak to celé poskládat	25
Horská dráha	25
Chrástítko	28
Akční scéna	30
Jeden, dva, šest, osm, deset, patnáct, dvacet pět a víc... ..	31
Komunikace na kurzu aneb Jak mluvit, kdy a s kým	35
Tučňák	36
„Pořadová“ cvičení	38
Alkoholici nebo svatba?	40
Sedm padouchů (a dva navíc)	41
Dvě housenky v pohybu	49

Klubíčko	50
Komiksová bublina	51
Taneček (Co vlastně lektor na kurzu dělá?)	52
Lektorské „fauly“	55
Háček (když potřebuji zvládnout sebe sama)	58
Principy lektorování aneb Jak to vlastně funguje	61
Krysa, šimpanz, loskutáci a hroch	61
Racek	65
Židovský vtip	66
Zdobíme stromeček	69
Přistání na Měsíci	71
Kreslíme koťátka	74
Firma HUŠ – jak jinak se to dá dělat.	77
Motivace, motivace... aneb Aby se účastníci vzdělávat chtěli	79
Kargo kult	80
Trpaslík – obrany ega	82
Tři mušketýři	87
Po kurzu... aneb Byli jsme v lektorování úspěšní?	91
Káva s klasiky	92
Setkání s Maruškou (stinná stránka evaluace)	95
Kurz je jako řeka	96
Vývar na závěr	97
Literatura	99
Slovníček pojmů v kontextu lektorských dovedností	101

Úvod

Informace se skládá ze dvou částí, jak tvrdí zpravodajské služby. Jednou částí je samotné sdělení, druhou je zdroj – jeho důvěryhodnost, podložení fakty, návaznost na další informace, které už má analytik k dispozici. Pokud máte sklon číst knihu od začátku, nabízím několik informací o sobě, aby samotné sdělení dobře zapadlo.

Práci se skupinami lidí se věnuji opravdu dlouho. První zkušenosti jsem začal nabírat v době krátce po sametové revoluci, tedy v době, kdy nebyl moc rozšířený internet ani mobilní telefony. A mezi dinosaury z neandrtálských kmenů povstávali první profesionálové, kteří pracovali v oboru vzdělávání dospělých (samozřejmě že ne, tohle vzdělávání tu mělo tradici trvajících několik desetiletí...).

Jako student jsem začínal praxi na zážitkových psychologicky zaměřených kurzech (jedna z mých prvních samostatných aktivit byl bizarní „debrífung“ účastníků kurzu po nehodě u táboráku, kdy jeden člověk za přičinění druhého na chvíli a naštěstí bez následků vzplanul vysokým plamenem), jako lektor přípravy na vysokou, školitel prevence sociálně patologických jevů pro středoškoláky atp.

Dovednost lektorovat a zároveň dovednosti a znalosti, které předávám, jsem nejvíc získal a získávám nápodobou – byl jsem v kontaktu s lidmi, kteří to uměli, a snažil jsem se od nich učit. Některé jsem potkal jako účastník různých psychoterapeutických a psychologických výcviků, další při svých zájmových činnostech. Hodně mi pomáhá role konzultanta, kouče a pracovního psychodiagnostika – nashromáždil jsem od klientů „databázi“ zkušeností, jak to v různých profesích chodí, co zabírá a je zdrojem pro dobrou praxi a co je slepá ulička nebo past. Všem těmhle lidem jsem ohromně vděčný.

Časem jsem přibral kurzy v oblasti psychologie práce, trénink komunikačních dovedností, motivace a vedení lidí, prezentace... Mezi mé dlouholeté klienty patří pedagogové, které školím ve zvládnutí stresu (bůh ví, že to potřebují) a cílené komunikaci s rodiči. Ve své profesní paměti mám zvláště uloženo vzdělávání revizorů MHD, zaměstnanců domovů důchodců, žen, které si píšou s vězni, členů katedry psychologie na jedné vysoké škole... Můj typický klient je ale manažer nebo klíčový specialista v komerční firmě, popřípadě ve státní správě. Těch už mými kurzy prošlo tak okolo tří tisíc. A samozřejmě studenti, studenti, studenti – průběžně za semestr pracuji tak s pěti šesti studentskými skupinami.

Posledních zhruba deset let se v mém portfoliu klientů objevují lektori. Někteří přicházejí z neziskových organizací, jejichž aktivita zahrnuje i tvorbu vzdělávacích programů. Jiní jsou profesionálové v komerční sféře, kteří potřebují trénovat kolegy v konkrétní oblasti dovedností nebo je seznámit s klíčovými informacemi o produktech. A občas jsou to kolegové z akademického prostředí, kteří chtějí se studenty zacházet tak, aby byli co nejangažovanější a studium je bavilo.

Lektorování lektorských dovedností je pro mne zábavné – je to ukázka práce se skupinou a zároveň předávání informací a trénink dovedností. Takovou práci si představuji jako zacykleného mytického hada zakousnutého do vlastního ocasu – mluvíte o tom, jak se to dělá, zároveň to děláte a povídáte si s účastníky o tom, jak to na ně působí. Účastníky kurzů lektorských dovedností vnímám jako jednu z nejvíce spolupracujících a kreativních skupin, se kterými jsem měl tu čest spolupracovat. Z dlouholeté komunikace s nimi se zrodil nápad zachytit základní principy práce se skupinou tak, jak je znám a předávám, do nějaké ucelenější publikace – a to je ta, kterou držíte v ruce.

Lektorskou dovednost jsem se tu snažil popsat prostřednictvím metafor – velice podobně, jako postupuji na kurzech lektorských dovedností. Snažím se, aby si účastníci propojili konkrétní téma se symbolickým obsahem, vztáhli se k němu, diskutovali o něm navzájem, a nakonec s k němu vytvořili vlastní postoj. Už dávno vím, že každý lektor je trochu jiný a že dosahujeme cíle různými prostředky. Tato knížka je tedy o tématech, která ve své lektorské praxi potkáte. Dozvíte se, jak se k nim stavím já, a můžete přemýšlet o tom, jak se k němu postavíte Vy.

Kapitoly jsou většinou členěné takto: Metafora – kontext – aplikace, některé obsahují příklady z praxe a cvičení, kterými můžete rozvoj vlastních lektorských dovedností podpořit i Vy.

Občas jsou metafory o tom, čemu se vyhnout a co nedělat. Snažil jsem se, aby převládaly ty návodné, podle kterých se lektorovat dá. Někde jsou uvedeny konkrétní návody, někde úskalí a možnosti selhání, na které jsem v praxi narazil.

Pokud moje knížka vyvolá polemiku, jiný nebo podobný názor, souhlas nebo nesouhlas, bude to výborné. Pokud ve vás četba vyvolá zájem o další vzdělávání (a tím nemyslím jen četbu odborných psychologických publikací, ale třeba i to, že se kouknete na film, přečtete beletrii, poslechnete hudbu...), rozhodně celá knížka splnila svůj cíl. A pokud zároveň pracujete s nějakými skupinami v lektorské roli a po přečtení mého dílka se vám s nimi bude pracovat lépe a budete se u toho dobře cítit, splní se všechno, co bych si od této knížky mohl přát.

Terminologická poznámka: v této publikaci budu využívat pro jakoukoliv vzdělávací akci, seminář, workshop a další výhradně univerzální pojmenování kurz.